

Aleg. 200.

Sprawozdanie

Komisji szkolnej o przedłożeniu rządowem z projektem do Ustawy o organizacyi c. k. Szkoły politechnicznej we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Lwowska c. k. Szkoła politechniczna wyrosła z skromnych zawiązków w przeciągu długiego szeregu lat do tych rozmiarów i tego znaczenia, które posiada obecnie. Początek jej sięga roku 1811. W tym bowiem roku Nadworna Komisya reskrytem z d. 11. stycznia uwiadomiła Rządy krajowe we Lwowie, że panujący wówczas Monarcha zezwolił na otwarcie trzyklasowej Szkoły realnej we Lwowie, połączonej z kursem handlowym. Otwarcie tejże szkoły odwlokło się jednakże o przeszło lat sześć i nastąpiło dopiero d. 7. listopada 1817 r. Szkołę tę uważano za dalszy ciąg czyli uzupełnienie szkół ludowych w kierunku praktyczno-przemysłowym, zajmowała więc stanowisko podrzędne, zwłaszcza gdy ją przy końcu r. 1825 zamieniono na dwuklasową a oddział handlowy zwinięto. Zabiegom Sejmów stanowych powiodło się, wyjednać Najwyższe Postanowienie z dnia 19 marca 1835 r., mocą którego do dwuklasowej Szkoły realnej dodano znowu oddział handlowy. Zakład w ten sposób zreorganizowany zrównano co do znaczenia z gimnazyami i nadano mu miano Akademii realno-handlowej. Ten stan rzeczy nie zadowalał wszakże Stanów galicyjskich, które domagały się szkół technicznych, osobliwie Szkoły dla gospodarstwa rolnego i leśnego tudzież szkoły mechanicznej. Najwyższem tedy Postanowieniem z d. 24. Stycznia 1843 przyzwolił Najjaśniejszy Pan na zaprowadzenie kursu technicznego w Akademii realno-handlowej, a dodatkowem Postanowieniem z d. 3. lutego 1844 r. zatwierdził całkowitą reorganizację przyszłej szkoły. Miała ona mieć nazwę Akademii technicznej i składać się (oprócz z dwuletniej szkoły realnej, zrównanej z gimnazyami wyższemi) z oddziału technicznego i z kursu handlowego. Nadto postanowiono w zasadzie, otworzyć oddział gospodarstwa rolnego i leśnego. Tej uchwały zasadniczej w życie nie wprowadzono.

Akademia techniczna, otwarta uroczyscie d. 11. listopada 1844 r., ograniczoną została do Wydziału technicznego, obok którego istniał kurs handlowy; nauki wykładano w sposób encyklopedyczny. W tym stanie przetrwał Zakład aż do r. 1870. Lecz w ciągu tego dwudziesto-i kilku-letniego okresu ujawniały się starania o rozszerzenie go i przeobrażenie w Szkołę politechniczną na wzór istniejących w innych krajach Monarchii i w innych państwach t. zw. *technische Hochschulen*. Mianowicie w r. 1866 opracowało Kollegium profesorów na żądanie Ministerstwa Stanu projekt takiej szkoły z charakterem uniwersyteckim, która składać się miała z pięciu Wydziałów zawodowych: 1) Wydziału inżynierii i budownictwa; 2) Wydziału maszyn; 3) Wydziału chemii; 4) Wydziału rolniczo-leśnego;

5) Wydziału handlowego. Gdy Ustawa zasadnicza Państwa z d. 21. grudnia 1867 w §§. 11 lit. i) i 12 przyznała Sejmom krajowym ustawodawstwo o szkołach technicznych i realnych, Sejm krajowy galicyjski nie poszedł za przykładem niektórych Sejmów krajowych, mianowicie niższo-austryackiego i morawskiego i nie zrzekł się praw swych na rzecz Rady Państwa, lecz w latach 1868 i 1869 zajął się sprawą urządzenia obu szkół technicznych, w kraju istniejących, lwowskiej i krakowskiej, i przedłożył do Najwyższej Sanckcyi projekt reorganizacyi obydwóch; projekt ten jednakowoż Sanckcyi nie otrzymał.

Rok 1870, w którym Akademia na mocy Najwyższego Postanowienia z dnia 4. października uzyskała dwie nowe katedry, sprowadził stanowczą zmianę w planie naukowym. W następnym r. 1871. powiększono znowu liczbę katedr. Najwyższe Postanowienie z dnia 26. sierpnia tegosamego roku 1871. zaprowadziło język polski jako wykładowy, a to stopniowo najpierw w pierwszym kursie, następnie w dalszych. W ciągu r. 1872 zostali profesorowie Techniki zrównani pod względem płac i rangi tudzież co do lat służby z profesorami Uniwersytetu, uzyskali również prawo wyboru z pomiędzy siebie przełożonych, mianowicie Rektora i Dziekanów. W tym samym roku 1872. wydał Pan Minister W. i pod dniem 17. października 1872. l. 12658. tymczasowy regulamin wewnętrznego ustroju i zarządu (Verordnungsblatt für den Dienstbereich des k. k. M. f. C. u. U. 1872, St. 21). Według tegoż regulatywu lwowska Akademia techniczna składała się z trzech Wydziałów czyli Szkół zawodowych: 1) z Wydziału inżynieryi, 2) z W. architektury, 3) z W. chemii. Regulatyw ten obowiązuje do tej chwili; został on jednak o tyle zmieniony, że z początkiem roku szkolnego 1875/76, na mocy Najwyższego Postanowienia z d. 3. października 1875 r. utworzoną została katedra maszyn i pierwszy rok IV. Wydziału t. j. Wydziału budowli maszyn, stopniowo zaś dalsze kursa weszły w życie; Najwyższem zaś Postanowieniem z dnia 11. października 1877 (rozporządzenie Ministra W. i O. z dnia 11. października 1877, l. 16646, Verordnungsblatt 1877, St. 21) otrzymała Akademia tytuł i godność c. k. Szkoły politechnicznej (k. k. technische Hochschule).

Na mocy tego regulatywu rozwijała się Szkoła politechniczna w następnych latach, byt jej wszelako aż do tej chwili nie został ustawowo zabezpieczony. Nie brakło jednak w tej mierze zabiegów i starań usilnych, w pierwszym rzędzie naturalnie ze strony Kollegium profesorów, które kilkakrotnie, mianowicie też w r. 1876 przesłało Ministerstwu projekt Statutu organizacyjnego. W roku zaś 1887. sprawa nadania Statutu organizacyjnego c. k. Szkole politechnicznej weszła na porządek obrad Wysokiego Sejmu, a to wskutek petycyi lwowskiego Towarzystwa politechnicznego. Na posiedzeniu z dnia 10. grudnia 1887 r. uchwalił Wys. Sejm rezolucyę, wzywającą Rząd, aby projekt organizacyjnego statutu Szkoły politechnicznej we Lwowie na najbliższej sesyi do ustawodawczego postępowania przedłożył. Wydział krajowy przedłożył tę uchwałę Ministerstwu W. i O., a Pan Minister W. i O. zaważwał w drugiej połowie r. 1888 za pośrednictwem Prezydium c. k. Namiestnictwa Grono profesorów Szkoły politechnicznej we Lwowie, aby wypowiedziało swoje doświadczenia, poczynione od wejścia w życie obowiązującego regulatywu, mianowicie zaś aby wyraziło zdanie, czy i o ile jest pożądana zmiana w teraźniejszym urządzeniu Zakładu. Temu wezwaniu uczyniło Grono zadość i pod d. 27. maja 1889 r. przedłożyło projekt zasad organizacyjnych, opracowany na mocy tymczasowego regulaminu, poczynionych z nim doświadczeń, wydanych dla innych Szkół politechnicznych w Monarchii statutów tudzież obowiązujących ustaw. Projekt ten na żądanie Ministerstwa W. i O. Grono w tym samym jeszcze roku w pewnych szczegółach uzupełniło. W roku 1891. sprawa ponownie była przez Grono profesorów rozbiegana, a to na podstawie projektu, wypracowanego przez Ministerstwo W. i O., a za pośrednictwem Prezydium Namiestnictwa do Grona nadesłanego.

Poznawszy dokładnie opinię i życzenia Grona profesorów, powołane Władze rządowe wygotowały ostateczny projekt ustawy o organizacyi Szkoły politechnicznej we Lwowie, a Pan Namiestnik na mocy Najwyższego Upoważnienia Jego c. i k. Apostolskiej Mości z dnia 24. stycznia 1894. r. i w skutek reskryptu Pana Ministra W. i O. de pr. 29. stycznia 1894. r. l. 1760. projekt ten pod d. 30. stycznia 1894. r. do łaski Marszałkowskiej złożył.

Tym więc sposobem Zakład, którego znaczenie i zadania w obec nadzwyczajnego postępu nauk technicznych i potrzeb naszego kraju wzrastają bezprzestannie, ma nareszcie uzyskać pewną i trwałą podstawę do dalszego rozwoju. Byłoby do życzenia, aby to nastąpić mogło w tym właśnie roku, który na powszechnej Wystawie Krajowej uprzytomnić ma szczególnie wyniki pracy naszych techników a dla Szkoły politechnicznej lwowskiej jest rokiem jubileuszowym — pięćdziesiątym od organizacji, dokonanej w r. 1844.

Komisya szkolna, której rządowe przedłożenie uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 3. lutego 1894. r. zostało przekazaniem, zajęła się niem bezwzględnie i przedkłada zgodnie z projektem rządowym projekt Ustawy, który odpowiada ustawom, uchwalonym dla innych politechnicznych Zakładów Monarchii i stawia lwowską Szkołę w równym z tymiż rządzie. Zawiera on tylko ogólne stałe postanowienia zasadnicze, wszelkie zaś szczegóły, mniej lub więcej podlegające zmianom, pozostawia Statutowi organizacyjnemu, który na mocy tej Ustawy miałyby być wydany, a według potrzeb i wymagań czasu mógłby stosownie być uzupełniany i zmieniany. Tym też sposobem zapewnić można Szkole politechnicznej łatwą możność wyjścia poza te ramy, w które jest ujęta obecnie, t. j. dodania do istniejących obecnie czterech Wydziałów: inżynierii, budownictwa, budowy maszyn i chemii technicznej, ewentualnie jeszcze innych Wydziałów lub Oddziałów (kursów). Dążność taka uwydatnia się wyraźnie w lwowskiej Szkole politechnicznej w kilku kierunkach. Komisya szkolna mniema, że szczególnie pożądane byłoby rozszerzenie zakresu działania Politechniki w kierunku górniczo-hutniczym. W kraju nie ma zakładu, któryby te nauki pielegnował, potrzeba zaś systematycznego wykształcenia licniejszego zastępu górników jest widoczną w obec tego, że wydobywanie płodów przyrody nieorganicznej z wnętrza ziemi w kraju naszym przybiera coraz to większe rozmiary, a przemysł naftowy stał się niemal głównym jego przemysłem. Już obecnie istnieje w Szkole politechnicznej w myśl tymczasowego regulaminu przy Wydziale budowy maszyn, kurs czyli oddział przygotowawczy dla kandydatów zawodu górniczego. Zaprowadzono tam również wykłady górnictwa naftowego i technologii nafty. Do tych tedy wykładów należałoby dołączyć inne wykłady tudzież ćwiczenia praktyczne z zakresu górnictwa i hutnictwa i wszystkie razem ująć w całość w osobnym Wydziale górniczo-hutniczym.

Na mocy powyższych wywodów Komisya szkolna wnosi :

- 1) Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod A. projekt ustawy.
- 2) Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucyę :

Wzywa się c. k. Rząd, aby w najbliższej przyszłości w lwowskiej c. k. Szkole politechnicznej do istniejących czterech Wydziałów zawodowych dodał piąty Wydział dla nauki górnictwa i hutnictwa.

We Lwowie, dnia 7. lutego 1894. r.

Przewodniczący :

Czartoryski.

Sprawozdawca :

Ćwikliński.

Ustawa.

**z dnia obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o organizacyi Szkoły politechnicznej
we Lwowie.**

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Artykuł I.

Na podstawie §§. 11. lit. i) i 12. Ustawy zasadniczej Państwa z dnia 21. Grudnia 1867., Dz. pr. p. Nr. 141, ustanawia się następujące zasady organizacyi Szkoły politechnicznej we Lwowie.

Artykuł II.

Ministrowi oświaty poruczone jest wykonanie tej ustawy, a w szczególności wydanie Statutu organizacyjnego Szkoły politechnicznej na podstawie tych zasad organizacyi.

Zasady organizacyi Szkoły politechnicznej we Lwowie.

§. 1.

Celem Szkoły politechnicznej jest, udzielać gruntownego wykształcenia teoretycznego, a o ile to w szkole jest możebnem, także praktycznego w zawodach technicznych, przedewszystkiem w tych zawodach, dla których istnieją w niej osobne Wydziały.

§. 2.

W Szkole politechnicznej istnieją następujące Wydziały:

- a) Wydział inżynierii (budowli wodnych, budowy dróg i kolei żelaznych);
- b) Wydział budownictwa lądowego (budowli lądowych i architektury);
- c) Wydział budowy maszyn;
- d) Wydział chemiczno-techniczny (chemii technicznej).

Minister oświaty po przesłuchaniu Grona profesorów może zarządzić założenie nowych Wydziałów, albo nowych Oddziałów.

§. 3.

Szkoła politechniczna jest urządzona na zasadzie wolności nauczania i uczenia się.

§. 4.

Język polski jest językiem wykładowym Szkoły politechnicznej.

§. 5.

Nauki udzielają profesorowie zwyczajni i nadzwyczajni, docenci prywatni i docenci płatni, języków zaś i kunsztów uczą nauczyciele. Do pomocy profesorów mogą być ustanowieni asystenci, a do tych przedmiotów nauki, z którymi są połączone ćwiczenia praktyczne, konstruktorowie.

§. 6.

Prywatnych docentów dopuszcza się do wykładania wszystkich przedmiotów, które służyć mogą do poparcia celów Szkoły politechnicznej. Pod względem habilitacji prywatnych docentów mają być analogicznie stosowane postanowienia, obowiązujące w Uniwersytetach, o ile nie zostaną wydane w tej mierze odrębne postanowienia.

Dyplom ścisłego egzaminu z pewnego Wydziału Szkoły politechnicznej posiada dla habilitacji na tymże Wydziale równe znaczenie, jak dyplom doktorski.

§. 7.

Konstruktorów i asystentów mianuje Grono profesorów na wniosek właściwych profesorów zawodowych na przeciąg dwóch lat szkolnych, a mianowanie ich przedkłada Ministrowi oświaty do zatwierdzenia. W razie odpowiedniej aplikacyi może być służba ich przedłużona na dalsze dwa lata, a w przypadkach, na szczególne uwzględnienie zasługujących, może nastąpić za zezwoleniem Ministra oświaty jeszcze dalsze przedłużenie tej służby.

§. 8.

Szkołą politechniczną kieruje Grono profesorów, na którego czele stoi Rektor.

§. 9.

Rektora wybiera na przeciąg jednego roku Grono profesorów z pomiędzy zwyczajnych profesorów Szkoły politechnicznej. Wybór ma być przedłożony Ministrowi oświaty do zatwierdzenia.

Dodatek funkcyjny, który ma pobierać Rektor, oznaczony będzie w drodze rozporządzenia.

W razie przeszkody zastępuje Rektora jego poprzednik w urzędzie (Prorektor).

§. 10.

Grono profesorów składa się z profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych, oraz z zastępców, wybranych na przeciąg jednego roku szkolnego przez docentów prywatnych i docentów płatnych. Docenci prywatni i docenci płatni wybierają razem dwóch lub jednego zastępcę do Grona profesorów, a to w miarę tego, czy liczba ich razem przekracza pięciu lub nie.

§. 11.

Grono profesorów jest odpowiedzialne za stan Szkoły politechnicznej pod względem naukowym i dyscyplinarnym. Grono wykonywa nadzór nad ekonomicznym zarządem Szkoły i za ten zarząd o tyle odpowiada, o ile zarządzenia polegają na uchwałach Grona.

Grono profesorów sprawuje w pierwszej instancji władzę dyscyplinarną nad wszystkimi funkcyonaryuszami Szkoły politechnicznej. Wszystkie sprawy, które nie są wyraźnie przekazane Rektoro-

rowi, albo Dziekanom Wydziałów, albo w razie ustanowienia Kolegiów wydziałowych (§. 12. alinea 3.) tymże Kolegiom, należą do zakresu działania Grona profesorów.

§. 12.

Dla bezpośredniego kierownictwa spraw Wydziałów wybiera Grono profesorów dla każdego Wydziału Dziekana na przeciąg dwóch lat szkolnych z pomiędzy profesorów. Wybór ma być przedłożony Ministrowi oświaty do zatwierdzenia.

Rektor i Prorektor nie mogą być równocześnie Dziekanami.

Gdyby w przyszłości utworzenie Kolegiów wydziałowych dla strzeżenia interesów poszczególnych Wydziałów okazało się potrzebnem lub pożądanem, wydanie odpowiedniego zarządzenia zastrzega się drodze rozporządzenia.

§. 13.

Słuchacze Szkoły politechnicznej są albo zwyczajni, albo nadzwyczajni.

§ 14.

Jako słuchaczów zwyczajnych przyjmuje się tych, którzy uzyskali ważne w obrębie Państwa świadectwo dojrzałości z gimnazjum lub szkoły realnej, przyczem uczniowie gimnazyalni udowodnić jeszcze mają dostateczną wprawę w rysunkach geometrycznych i odręcznych.

O ile przyjęcie słuchaczy zwyczajnych nastąpić może na podstawie świadectw innych zakładów, zorganizowanych jako szkoły wyższe, oznacza Minister oświaty.

§. 15.

Jako słuchacze nadzwyczajni mogą być przyjęci ci, którzy nie żądają przyjęcia jako słuchacze zwyczajni, albo którzy nie posiadają uzdolnienia do wstąpienia do Szkoły politechnicznej jako słuchacze zwyczajni. Od słuchaczy nadzwyczajnych wymaga się dowodu ukończonego 18 roku życia i tych wiadomości przygotowawczych, które są potrzebne do zrozumienia wybranych przez nich wykładów.

§. 16.

Przy przyjęciu do Szkoły politechnicznej uiszcza każdy słuchacz takse immatrykulacyjną. której wysokość ustanawia Minister oświaty. Takse tę należy opłacić ponownie, jeżeli słuchacz nie był zapisany przez dwa po sobie następujące półrocza, albo przez dłuższy przeciąg czasu.

Od opłaty tej należytości nie uwalnia się nikogo.

§. 17.

Słuchacze zwyczajni uiszczają czesne, którego wysokość wyznacza się za każde półrocze bez różnicy Wydziału i bez względu na liczbę godzin nauki, przez nich wybranych.

Czesne słuchaczy nadzwyczajnych za każde półrocze oznacza się według liczby godzin tygodniowych, w których pobierają naukę.

Wysokość czesnego ustanawia Minister oświaty.

§. 18.

Na zasadzie dowiedzionego ubóstwa, nienaganego sprawowania się i co najmniej dobrego postępu w studiach, mogą słuchacze zwyczajni być uwolnieni od opłaty całego lub połowy czesnego.

Orzeczenie co do uwolnienia służy Gronu profesorów.

Bliższe postanowienia o uwolnieniu od opłaty czesnego wydane będą w drodze rozporządzenia.

§. 19.

Słuchacze nadzwyczajni nie mają prawa do uwolnienia od czesnego i pobierania stipendyów.

§. 20.

Za nadzwyczajne wykłady profesorów, tudzież za wykłady docentów prywatnych i nauczycieli, którzy nie pobierają płacy z funduszków państwowych, opłaca się czesne w wysokości przez nich ustanowionej, a przez Grono profesorów zatwierdzonej.

§. 21.

Ażeby słuchaczom umożliwić nabycie w przeciągu pewnej liczby lat jak najzupełniejszego wykształcenia w jednym z kierunków zawodowych, wskazanych w §. 2., ułoży Grono profesorów dla każdego Wydziału plany nauk i przedłoży je Ministrowi oświaty do zatwierdzenia. Słuchacze nie są jednak obowiązani trzymać się tych planów nauk.

§. 22.

Uczęszczanie na wykłady, zachowywanie się akademickie, a ewentualnie także postęp w nauce poszczególnych przedmiotów potwierdza się słuchaczom zwyczajnym w książkach legitymacyjnych, ważnych na cały czas studiów.

Słuchaczom nadzwyczajnym potwierdza się uczęszczanie na wykłady i zachowywanie się akademickie w arkuszach legitymacyjnych, wydanych na rok jeden.

Dla udowodnienia postępu w studiach mogą słuchacze, którzy zadość uczynią warunkom, określonym w tym względzie w Statucie organizacyjnym, otrzymać świadectwa postępu w poszczególnych przedmiotach nauki.

W Szkole politechnicznej odbywają się dla każdego z kierunków zawodowych, w §. 2. wskazanych, egzamina rządowe według norm, w tym względzie obowiązujących.

§. 23.

W celu stwierdzenia wyższego naukowego uzdolnienia w zawodzie technicznym, względnie w celu uzyskania stopnia akademickiego w tymże zawodzie, odbywają się egzamina dyplomowe.

Za egzamin dyplomowy opłaca się takse, której wysokość ustanawia Minister oświaty.

Na dowód zdanego egzaminu wystawia się dyplom. Prawa i prerogatywy, z uzyskaniem tego dyplomu połączone, będą uregulowane osobnymi postanowieniami.

§. 24.

Bliższe postanowienia o egzaminach dyplomowych wydane będą przez Ministra oświaty w drodze rozporządzenia.
